

УДК 930 (477)

ЯКОЮ БУТИ ІСТОРІЇ ДАВНЬОЇ УКРАЇНИ?

Сергій НАЛИВАЙКО

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник відділу української етнології НДІУ

Анотація. У статті аналізуються проблеми та перспективи вітчизняної історичної науки у питанні дослідження давньоукраїнської історії. Автор вважає, що написання нової, науково спроможної історії України давньої доби є одним із найбільш актуальних та суспільно значущих завдань вітчизняної історичної й українознавчої науки на сучасному етапі.

Ключові слова: українська історична наука, давня історія України, історіографія, методологія, парадигма, національний історичний наратив, хронологічні межі, походження слов'ян, походження українського народу, актуальне українознавство.

КАКОЙ БЫТЬ ИСТОРИИ ДРЕВНЕЙ УКРАИНЫ?

Сергей НАЛИВАЙКО

кандидат исторических наук,
старший научный сотрудник отдела украинской этнологии НИИУ

Аннотация. В статье анализируются проблемы и перспективы отечественной исторической науки в вопросе исследования древней украинской истории. Автор считает, что написание новой, научно состоятельной истории Украины древнего периода является одной из наиболее актуальных и общественно значимых задач отечественной исторической и краеведческой науки на современном этапе.

Ключевые слова: украинская историческая наука, древняя история Украины, историография, методология, парадигма, национальный исторический нарратив, хронологические рамки, происхождение славян, происхождение украинского народа, актуальное краеведение.

WHAT SHOULD THE HISTORY OF ANCIENT UKRAINE BE LIKE?

Serhii NALYVAIKO

Candidate of Historical Sciences,
senior research fellow of the Ukrainian Ethnology Department of RIUS

Annotation. This article analyzes problems and perspectives of the national historical science in the question of studying ancient Ukrainian history. The author considers that the writing of a new, scientifically credible Ukrainian history of the ancient period is one of the most topical and socially significant tasks of the national historical science and Ukrainian studies at the modern stage.

Key words: Ukrainian historical science, ancient history of Ukraine, historiography, methodology, paradigm, national historical narrative, chronological frameworks, origin of the Slavs, origin of the Ukrainian people, topical Ukrainian studies.

© Наливайко С.

Коли заходиться за характеристику загального стану української історичної науки новітньої доби, то він у сучасній історіографії майже однотайно визначається як кризовий [7, с. 76]. Вочевидь, таке називання має під собою підстави. І річ не лише у тім, що під час обговорення цієї непростой теми неодноразово йшлося про низьку фахову підготовку істориків, недостатній рівень якості наукових видань, панування емпіричних, описових досліджень, брак узагальнюючих праць, заангажованість, відсутність сучасної парадигми української історії, ігнорування світового контексту, недоліки адміністрування науки тощо. Все це, поза сумнівом, так. З іншого боку, йшлося і про те, що будь-яка криза наукового пізнання не може характеризуватися виключно від'ємними величинами і негативними оцінками, і у багатьох випадках її слід розглядати як закономірне явище, як перехідний стан, що має передувати якісним змінам в історичному знанні [28, с. 22]. Тож дослідники не полишали спроб визначити перспективні напрямки розвитку української історичної науки, відповісти на принципове питання про те, якою ж має бути (або, навпаки, якою не має бути) вітчизняна історія (і, зокрема, давня історія України, з огляду на наукові зацікавлення автора цієї статті). Саме на деяких аспектах цієї важливої теми і хотілося б зупинитися докладніше.

Сучасний стан наукових знань про найдавніший відтинок вітчизняної історії важко назвати задовільним. Вітчизняна історична наука досі не має ані переконливої, ані бодай правдоподібної версії давньоукраїнської історії, а суперечності в ній постають майже щоразу, щойно з критичною міркою наблизися

до неї [21]. У нашій давній історії куди не глянь, зяяють суцільні «білі плями» або, за Л. Костенко, «чорні діри»: «Але чому на землях цих, де Київ, // іще до літописних лихоліть, // так наче нам хто чорну дірку виїв // у історичній пам'яті століть?» [17, с. 427]. Звісно, не можна сказати, що відповідей на численні питання давньоукраїнської історії немає зовсім – вони є. Існує певна структура історичного знання, у науковому відношенні хитка й неокочирна, базована, зокрема, на концепціях елліоцентризму й паніранізму, штучній схемі «великого переселення народів» та некритично осмисленому літописному сюжеті про початки Руської держави [21, с. 55–59]. Втім на визначальне для багатьох українців питання про походження власного народу вона неспроможна знайти достойної відповіді. Тож і досі численні народи української давнини, як у дивному мареві, проходять один за одним перед очима сучасників, несподівано з'являючись і так само безслідно зникаючи, залишаючи по собі вдумливе Шевченкове: «...Що ми? Чиї сини? Яких батьків?».

Причини цієї ситуації відомі. За умов бездержавності вітчизняні історики тривалий час не мали можливості науково досліджувати проблеми історії власного народу, що й обумовило низьку проблем історичного пізнання вже за доби української незалежності. Чи не найбільшою проблемою сучасної української історичної науки є та, що в ній перервано зв'язок часів, винищено цілу генерацію фахівців, коли з учнів та співробітників М. Грушевського війну пережили лише декілька осіб, та й ті не мали можливостей для нормальної роботи [2, с. 138]. Після розгрому більшовиками історичної школи М. Грушевського та

менших українських історичних шкіл (М. Василенка, М. Слабченка, О. Оглобліна тощо) вітчизняну історичну науку спіткала така само доля, що й радянську археологію, генетику, кібернетику. Вже наприкінці 30-х років ХХ ст. ідеологічні настанови досить прискіпливо регламентували вибір сюжетів та проблематику наукової «продукції». А 1947 р., після чергового погрому Інституту історії України АН УРСР, було зведено нанівець практично будь-які спроби представлення історії України, відмінної від жорсткої канви великого радянського тексту [35, с. 32]. Більшість українських істориків, аби зберегти можливість працювати і друкуватися, були змушені прикриватися «обрядовою» фразеологією та посиланнями на «класиків», переховуючись за цим показним «парканом» у дослідженні конкретних фактографічних лакун. Водночас у методологічному плані українським історикам дозволялося лише тлумачити і доносити до читача напрацьовані «союзними» істориками постулати [35, с. 35–36]. Додаткової шкоди історичній науці завдало запровадження в українській історіографії принципу партійності як визначального принципу наукової діяльності [11, с. 19]. «Тож звідки сучасному молодому історик, – запитує вітчизняний історик С. Білокінь, – взяти ту загальну освіченість, вільну орієнтацію у джерелах та літературі, володіння давніми мовами, класичними та модерними методами дослідження? Наші молоді вчені вчилися у людей, які вже самі небагато знали, тож сподіватися на швидку регенерацію кадрів не випадає» [2, с. 138].

Закономірним наслідком тривалої дискримінації національної тематики у вітчизняній історіографії став її

відчутний «крен у бік націоцентристських побудов» [28, с. 7], а відтак – і серйозний перекид у бік досліджень з новітньої історії. Ця нерівномірність до певної міри об'єктивна, враховуючи колосальний обсяг джерельної бази з новітньої історії з її постійною тенденцією до зростання, а також виняткову насиченість знаковими подіями, що припадають у вітчизняній та світовій історії на останнє століття. До того ж вже традиційно у дослідницькому фокусі перебувають періоди, насичені історичними катаклізмами, кризами, революціями, військовими конфліктами, реформаціями, адже перехідні етапи історії приховують у собі практично невичерпні пізнавальні можливості [31, с. 27]. Все це, однак, жодним чином не виправдовує практичну відсутність серйозної уваги з боку провідних вітчизняних наукових інституцій до найдавнішого відтинку української історії. Так, переважна більшість структурних підрозділів Інституту історії України НАН України досліджують проблеми вітчизняної історії ХХ ст., тоді як відділу давньоукраїнської історії тут не передбачено взагалі (існує лише сектор дослідження історії Київської Русі) [30]. Те саме стосується й Українського інституту національної пам'яті, який, за словами його директора В. В'ятровича, позиціонує себе як науковий заклад, що досліджує в основному історію ХХ–ХХІ ст. – період, про який існує національна пам'ять [33]. Виразна тенденція в бік «осучаснення» досліджень з вітчизняної історії характерна і для Науково-дослідного інституту українознавства з новітньою концепцією «актуального українознавства» [4, с. 11–12]. Як наслідок, події останніх десятиліть у сучасних історичних дослідженнях

займають значно більше місця, ніж раніші століття і навіть тисячоліття вітчизняної історії [2, с. 141].

В умовах кардинальної трансформації українського суспільства доби незалежності перед історичною наукою законмірно постало питання про перегляд парадигми та вироблення нових методологічних підходів у дослідженні вітчизняної історії [12, с. 21]. Проте зміни, що відбулися, виявилися досить механістичними за характером. Ревізія історії звелася переважно до її переписування в іншій тональності і не призвела до якісних зрушень в історичному знанні: оновлення парадигми не сталося [13]. Відтак сучасна картина давньоукраїнської історії – не результат прискіпливого опрацювання джерел та використання новітніх методів історичного дослідження, а наслідок «оптимізації» багатьох, зокрема й позанаукових, факторів. Не змінилася й телеологічна сутність вітчизняної історії. Відхід від головної теми радянської історіографії, що полягала у «віковічних» прагненнях возз'єднання українців з «великим російським народом», змінився на ідею самореалізації нації спершу через здобуття державності й політичної незалежності (при цьому руські князі й козацькі гетьмани змальовувалися істориками як великі будівничі України), а трохи згодом – через «повернення» до омріяної Європи, усвідомлене як вершина історичного процесу [3, с. 6]. Прикметно, що виниклий методологічний вакуум у сучасному українському варіанті заповнився не осмисленням надбань світової історіографії, а поверненням до джерел вітчизняної: відтак схема української історії М. Грушевського столітньої давнини проголошується ледь не вершиною історичної думки [16].

Тож не випадково й досі у загальноєвропейському історіографічному контексті вітчизняна історична наука продовжує лишатися значною мірою «річчю в собі». Це виявляється, зокрема, у поширеному дилетантизмі в опрацюванні джерел, мовній ізоляції, інституційній та значною мірою інтелектуальній «самодостатності» української історичної науки, її відірваності від світового історичного й методологічного контексту. Як зазначає з цього приводу В. Потульніцький, «на сьогодні українська історична наука ще не має власної науково-дослідницької версії історії України в її національно-державному вимірі, котра би знаходилась у відповідності зі світовою історією. Маємо в наявності російську, польську, єврейську та інші схеми історії України, котрі суперечать одна одній, оскільки не враховують, ігнорують або ж представляють у міфологічному обрамленні специфіку українського історичного процесу в контексті історії Східної Європи і світу. Саме схеми домінуючих націй без врахування української схеми покладені в основу вивчення східноєвропейської історії у переважній більшості країн світу» [24, с. 16].

Диспропорція у розвитку сучасної української історіографії виявилася і в тому, що процес «первісного нагромадження» емпіричних знань надміру затягнувся. Історики у переважній більшості не наважуються переступити межі конкретно-історичних досліджень, і при значній кількості фактографічних видань практично відсутні ширші теоретичні узагальнення, концептуальні результати [28, с. 7]. Натомість відмітною рисою сучасних історичних студій є виразна тенденція до написання історіографічних праць. Причому про

серйозний історіографічний інтерес у багатьох випадках не йдеться: статті та дисертації все частіше перетворюються на звичайний опис того, хто, коли і що сказав. Проте для історичного знання такий підхід малопродуктивний, якщо при цьому не враховуються історичні дані, на яких засновані ці думки. Бо часто виявляється, що за цими концепціями і теоріями реальних даних просто немає. Тож який сенс їх тоді розглядати?

Не краща ситуація і з узагальнюючими працями з давньоукраїнської історії, написання яких і досі прерогатива майже виключно представників археологічної науки. Втім, попри всю важливість цього наукового напрямку, узагальнення сукупності наукових даних, включно з даними низки спеціальних галузей історичної науки (тієї ж археології, а ще джерелознавства, мовознавства, антропології, етнографії, культурології, релігієзнавства, ономастики, ДНК-генеалогії тощо), – це, поза сумнівом, справа історика – фахівця, що володіє методом, а крім того – синтетичним складом мислення, комплексним баченням досліджуваної проблеми та епохи, що уможливляє творення цілісної, переконливої, максимально несуперечливої історичної картини. Адже, як наголошував Л. Февр, «зрештою, не так вже й складно описати те, що бачиш; значно складніше побачити те, що маєш описувати».

На тлі доволі серйозних «об'єктивних» проблем вітчизняної історичної науки під час спроб українських науковців визначити магістральні шляхи осмислення вітчизняної минувшини унаочнилася й низка проблем концепційного ґатунку. Зокрема, цікава методологічна дискусія з приводу перспектив творення національного історичного нарративу

розгорнулася на шпальтах «Українського історичного журналу». Своєрідним «заспівом» до неї послугувала стаття українських істориків Г. Касьянова й О. Толочка [14], у якій вони виступили з твердженням про безперспективність національного історіописання. На думку авторів, національні історії постають насамперед як засіб самоідентифікації та легітимації нововиниклих «неісторичних» націй і держав: сконструйовані «на суспільне замовлення» як свого роду «біографія» нації, вони є результатом ідеологічної інженерії, а отже, формою ідеології, тож непридатні для подальшого розвитку знання й пізнання. Автори доходять висновку, що з огляду на непереборну суперечність між сутністю самої науки й ідеологічно навантаженою концепцією національної історії написати національну історію України «від найдавніших часів до наших днів» у суто науковий спосіб – завдання нездійсненне. Єдиний вихід Г. Касьянов та О. Толочко вбачають у «відкиданні тиранії територіальності», себто географічних рамок сучасної нації-держави, сформованих у новітній час і проєктованих на минулу «реальність», просторово-географічна організація якої була цілковито інакшою. Ця мета, на думку авторів, досягається двома протилежними «фокусами» – «близьким (тобто зосередженням на історичних регіонах, менших за національну державу) і далеким (тобто вписуванням національної історії в контекст більших спільнот та культурних співтовариств)» [14, с. 14]. Майбутня «історія України» відтак «має бути описом суми історичних досвідів (не обов'язково пов'язаних між собою) з власними смислами, які не корелюють із пізнішими». Причому у цій історії

варто відмовитися від ідеологічно мотивованої ідеї безперервності, тяглості, а натомість звернути особливу увагу на моменти розривів, які, вважають автори, «містять набагато потужніший евристичний потенціал» [14, с. 21]. Отже, в ідеалі маємо одержати множину історій, а не єдину історію, штучно виструнчену в нитку ідеологією чи оповіддю. Саме у цьому, на переконання авторів, полягає шанс вітчизняних науковців зробити історію України новаторською й інтелектуально привабливою [14, с. 21].

Дещо заперечити зайву категоричність, з якою Г. Касьянов і О. Толочко спрямували вістря критики проти «національної історії» як організації способу знання про минуле, приписуючи їй численні «родові вади», спробував О. Майборода [20]. Автор вважає, що принцип організації сучасних країн навіть із консолідацією їхнього населення в нації коректніше вважати в першу чергу державним [20, с. 25]. Якщо ж під «національною історією» мати на увазі історію, котра відбиває діяння українців як осібної нації, то в академічній історіографії таку знайти непросто [20, с. 27]. Що ж до того, аби поставити національну історію в контекст більших співтовариств, то необхідно щонайменше цей контекст мати, а він, своєю чергою, може утворитися лише на ґрунті зіставлення й узагальнення національних історій. Дослідник наголошує, що розмови про якісь єдині підходи в історичному дослідженні взагалі недоречні – наука плюралістична як за вибором дослідницьких тем, так і за теоретичним та методологічним інструментарієм, тож будь-які наполягання на тому, якою має або не має бути історія, віють тією самою прескриптивністю, що приписується «національній історії».

О. Майборода вважає, що оптимальної методологічної моделі дослідження історії не існує в принципі, тож якість тексту «національної історії» у кожному разі визначатиметься фаховістю конкретних авторів. А оскільки витоки будь-якої методологічної кризи лежать у герменевтичній, логічній, інструменталістській площині, від неї не застрахований і перехід до «нелінійної історії». Відтак, підсумовує дослідник, значно більш актуальним є не відхід від «національної історії» (хоча гільйотина насправду є кращим засобом від головного болю), а застосування експертних перешкод для недолугих публікацій [20, с. 28].

Прикметно, що доволі логічні, як на здоровий глузд, заклики відмовитися від штучної українізації минулих епох, а відтак і вимога описувати кожну епоху у власному історичному контексті, а не через здогадне її відношення до майбутньої Української держави чи української нації, виявилися у доволі несподіваній тенденції до істотного звуження хронологічних рамок української історії, що полягала у твердженні про те, що сама назва «Україна» – набуток порівняно недавніх часів (у межах трьох-чотирьох останніх століть), тож його некоректно прикладати до давніших реалій. На думку українського історика і методолога історії К. Галушка, якщо підходити до дослідження вітчизняної історії з такою міркою, то українським історикам випаде займатися дослідженнями історії України, починаючи лише з XVII ст. А сам курс «Історія України» складатиметься з таких фрагментів: історія Наддніпрянщини, Поділля, Волині та Слобожанщини з XVII ст.; історія Галичини з останньої третини XIX ст.; історія Закарпаття з 1939 р.; історія Буковини та

Бессарабії з 1940 р.; історія Північного Причорномор'я та Кубані (якщо виходити з «етнічних» критеріїв – з кінця XVIII ст., а «адміністративних» – з 1917 р. (без Кубані)); історія Криму з 1954 р. (і, вочевидь, до 2014 р. – С. Н.) [6]. Крім того, у такому разі ми втрачаємо весь період власної історії до XVII ст., включно із добою Галицько-Волинського князівства й Руської держави, не кажучи вже про тисячоліття ранішої історії.

Доречно було б запитати: а чия історія відбувалася на землях сучасної України до означеної дати? І до історії якої сучасної держави чи нації слід віднести історичне надбання попередніх століть і тисячоліть того шматка Східної Європи, що його нині обіймають українські терени? Цілком очевидно, що за описаного вище підходу (вочевидь, контрпродуктивного) ми отримуємо безліч термінологічних проблем. Тож коли йдеться про сучасне написання історії, ми не маємо альтернативи локалізації конкретного історичного явища в межах сучасних просторових уявлень. Лише актуальна на даний момент політико-географічна матриця простору – єдина доказова й усталена система просторових координат при викладі історій країн/держав, які через об'єктивний характер свого існування не потребують історичної легітимації [20, с. 26].

Саме за таким принципом, до речі, збудовані переважна більшість сучасних національних історій зарубіжних країн. Так, у всесвітньо відомій енциклопедії «Britannica» історичний підрозділ статті «United Kingdom» починається з повідомлення про нещодавне відкриття у Норфолку (Східна Англія) кам'яних знарядь, що засвідчують присутність людини у Британії від 800 тис.

до 1 млн. років тому [37]. Так само ніщо не заважає сучасним європейським історикам називати Етці (нім. Ötzi) – людину доби пізнього палеоліту, тіло якої понад п'ять тисячоліть пролежало у льоду на сучасному австро-італійському кордоні, – «найдавнішим італійцем» або ж «найдавнішим австрійцем»: всі без зайвих застережень чудово розуміють умовність цих понять (причому, за всієї умовності, насправді вони недалеко від істини: за висновком вчених-генетиків, близько двох десятків сучасних австрійців є безпосередніми нащадками Етці). Додамо, що для західної науки взагалі характерна значно менша схильність до термінологічних суперечок: тут важливіша суть, рух уперед, перспектива. Натомість у вітчизняній науці саме навколо термінологічних моментів, часто найдрібніших, точаться найзапекліші баталії. Тож, вочевидь, до подібних «термінологічних ігор» слід ставитися простіше, не надаючи їм надмірної ваги та пам'ятаючи, що «деконструкція понять» здатна позбавити нас понять узагалі [5, с. 18].

Слід визнати, що сучасні історики не повною мірою скористалися можливостями вибору методологічних підходів до вивчення історії, і над ними, як і раніше, значною мірою тяжіє уявлення про потребу однієї, єдино вірної теорії. Водночас більшість науковців сходяться на тому, що на підставі тих самих фактів можна написати різні історії не лише за інтерпретаціями, а й за своїми підставовими підходами та висновками. Специфіка гуманітарного знання передбачає можливість різних інтерпретацій, бачень, трактувань певної історичної проблеми: у такому разі сама постановка питання про те, «яка з історій вірна»,

втрачає сенс. Так, у «Викладі стандартів професійної поведінки» американської історичної асоціації утверджується плюралістичний підхід до висвітлення минулого як норми існування фаху. Ідеться, зокрема, про те, що, коли вчені виробляють власні інтерпретації й судження, вони мають бути обережними, щоб не представляти їх у такий спосіб, який завадив би обговоренню альтернативних інтерпретацій [36, с. 106]. Зрештою, кожен науковець вільний сам визначати межі власного дослідження – хронологічні, географічні, окреслити його предмет та об'єкт, методологічні підходи, обґрунтувати необхідні зміни в термінології тощо. Інакше кажучи, визначити систему координат, у якій розгортатиме власну наукову діяльність.

Часом складається враження, що сучасні українські історики надто звикли сприймати свою наукову творчість як самодостатню річ. Захопившись якимись власними цеховими справами, вони дещо призабули про те, що історія пишеться не лише для колег-істориків, але й для людей, і що наукова історична думка розвивається, виходячи з певного врівноваження між соціальними запитамі суспільства та суто науковими потребами. Як наслідок – українська історіографія значною мірою втратила зв'язок із суспільством і нині не виконує однієї зі своїх головних функцій – світоглядної. Професійне історичне знання критично не встигає за потребами українського суспільства [29, с. 79]. Тож чи варто дивуватися, що полиці вітчизняних книгарень в останні два десятиліття заповнила історична продукція псевдонаукового гатунку. Їхня наукова вартісність невисока, проте вони мають свого читача. Представники академічної

історичної науки як можуть намагаються боротися з цим явищем: організовують круглі столи, на яких таврують «аматорів» з їхніми шумерами-арійцями-трипільцями, пишуть розгромні рецензії на їхні праці, знову й знову наголошують на непоправній шкоді, що її завдає іміджу вітчизняної історичної науки їхня псевдонаукова діяльність. Проте такого роду праці – не виключна прерогатива української історіографії. Їх цілком вистачає і за кордоном – у шведській, американській, англійській історичній науці [25, с. 18]. У тій же Росії такої наукоподібної літератури анітрохи не менше. У цьому розумінні показовим видається твердження О. Реєнта про те, що поява численних наукоподібних праць і перетворення історіографії на різновид елітарної публіцистики «підмивають підмурки фундаментальних досліджень» [28, с. 8]. Якщо це справді так, то, може, не такі вже вони й «фундаментальні»?

Втім все це боротьба не з першопричиною, а з наслідком, і вже тому вона не матиме результату. Корені ж цього явища, як слушно вважає С. Білокінь, слід шукати саме у слабкості досліджень давньої вітчизняної історії і водночас у тій «гордій мовчанці», яку бережуть з цього приводу історики [2, с. 141]. Вочевидь, це не зовсім те, чого можна було б очікувати від фахівців-дослідників. Адже, попри очевидну наукову й методологічну слабкість багатьох з-поміж згаданих аматорських праць, у них все ж незрідка трапляються цінні джерельні свідчення, оцінки та спостереження, що повз них академічна наука пройшла, які випустила з поля зору, не врахувала з певних причин у своїх побудовах. Тож хотілося б, аби саме у ставленні істориків до цієї категорії літератури особливо виявився

їхній глибокий фах і професійний інтерес. Адже ситуація в історичному знанні нині вже не та, що була навіть ще десятиліття тому. Величезні масиви історичної інформації потрапили нині у відкритий доступ, тож історики вже не можуть кидати їх «профанам» препарованими порціями під виглядом абсолютної істини [2, с. 140]. А відтак і робота істориків має перебудовуватися.

У цьому контексті слід особливо наголосити на дефініціях на кшталт «сучасні наукові уявлення» або «академічне бачення», що часто трапляються на сторінках наукових видань. Найбільша помилка у цьому розумінні – вважати, що це щось усталене, цілковито доведене, раз і назавжди встановлене. Водночас, оскільки наука перебуває у постійному розвитку, поняття «остаточної істини» у науці не існує. Тож, відкидаючи нові наукові дані на тій лише підставі, що вони, мовляв, суперечать «академічному баченню» чи «сучасному стану науки» (тим більше, коли йдеться про науки гуманітарні), ми, по суті, поточний рівень розвитку науки безпідставно екстраполюємо на майбутнє, чим істотно перевищуємо власні повноваження. Насправді всі ці «усталені» й «академічні» концепції, що на них часто посилаються як на вирішальний аргумент, – лише певний консенсус серед науковців, базований на врахуванні й осмисленні даних, наявних на конкретний момент розвитку історичної науки. А коли йдеться про давньоукраїнську історію, то переважна більшість концепцій, які гордо зветься «академічними», – найчастіше навіть не домовленість між науковцями, а кимось колись задеклароване (часто бездоказове) твердження, що з часом набуло форми постулату, до якого звикли, яке

увійшло в підручники тощо. Втім постає новий історичний факт, нове його прочитання – і картина, що раніше видавалася цілком переконливою, може бути змінена, відкоригована, заперечена.

Вочевидь, є певна рація у твердженні про те, що кожна генерація науковців потребує зміни академічних канонів: відповідно до сьогочасних канонів створюються «ересі» й «апокрифи», які, зрештою, і стають згодом наступними канонами [5, с. 18]. Тож насправді немає нічого єретичного в тому, аби розглядати (а часто й переглядати) усталені інтерпретації, міркування класиків, оцінку історичних фактів, які насправді також є переказами й інтерпретаціями, здійснюючи оптимізацію й верифікацію складної і суперечливої історичної картини. Слід лише вкотре наголосити на цілком очевидній речі: наукова теорія, гіпотеза чи навіть думка з певного приводу, висловлена у науковий спосіб, – це не річ, яку оцінюють в аксіологічній системі координат, у термінах «подобається»/«не подобається». Їй можна опонувати лише раціональними аргументами, новими відкриттями, знаннями, фактами.

Взяти, до прикладу, проблему походження слов'ян. Парадоксально, але історична наука все ще не спромоглася визначити походження багатомільйонної європейської людності. Слов'яни в історичній науці постають основними дійовими особами завершального етапу т.зв. «великого переселення народів»: вже традиційно поява слов'ян на авансцені європейської історії змальовується як запізнiла, коли основні «гравці» вже зайняли свої місця. А оскільки, кажуть нам, слов'ян раніше цього часу не існувало, то вони, природно, не можуть бути об'єктом наукових досліджень. З іншого

боку, що стосується культури давніх слов'ян, їхніх вірувань, звичаїв і традицій, літературних сюжетів, архаїчних мовних зв'язків всередині індоєвропейської мовної родини тощо, то вони, поза сумнівом, сягають ще індоєвропейської давнини. Це прекрасно відомо сучасним науковцям, які, однак, знову й знову повторюють заявлену мантру про те, ніби «слов'яни з'явилися у середині I тис. н. е.». Водночас будь-які твердження про щонайменше індоєвропейську давнину слов'янських народів загалом і українців зокрема наражаються на відверту протидію – явище, яке український історик О. Домбровський означив «духовним геноцидом в історіографічному аспекті». Ця подиву гідна слов'янофобія, як і синдром меншовартості, обертання на думку «старшого брата» вже на третьому десятилітті української незалежності, вочевидь, потребує спеціального дослідження як цікавий психологічний феномен, розгадка якого причаїлася десь у глибинах колоніальної підсвідомості вітчизняного історика.

Важливо, що й у термін «походження українського народу» різні дослідники вкладають неоднаковий зміст. «Вивчаючи історичні витоки українського етносу, – зазначає Л. Залізняк, – слід твердо визначити, що ми шукаємо – наших пращурів чи найдавніших українців, які були першими носіями праукраїнського етнокультурного комплексу. Якщо говорити про пращурів, то ними були тією чи іншою мірою всі народи, що у давнину проживали на українській землі – сармати, скіфи, кімерійці, фракійці, хозари, татари, трипільці, праарійці та багато інших, адже їхні культурні та мовні надбання стали складовими української культури та мови» [10, с. 220].

Варто наголосити: ми не шукаємо в історичному минулому якогось одного народу – «праукраїнців», які є безпосередніми та єдиними предками сучасних українців, і лише їх одних. З іншого боку, існують десятки мільйонів людей, які, з огляду на результат специфічних історичних обставин, що склалися на даний момент, означають себе «українцями». Їхні предки колись називалися «русинами», «черкасами», «козаками», «полянами», «древлянами», «половцями», «хозарами», «гунами», «скіфами» тощо. Безумовно, тодішні предки нинішніх українців геть не здогадувалися, що деякі з їхніх нащадків колись називатимуться українцями. Сучасні історики здатні простежити їхні генерації в минуле, які, цілком можливо, покажуть нам інші спільноти, інші назви, інші території. Причому ми не можемо знати напевне, куди сучасного дослідника заведе цей пошук. «Тим-то, – наголошував О. Прицак, – українська історіографія має, як і кожна історіографія, як свій обов'язок вивчати минуле усіх людських історичних спільнот і держав, що проживають на теперішній своїй (українській) території, а не обмежуватися тільки до держав «свого», цебто сьогоденного українського етно-мовного круга» [24].

Тож якщо наша оповідь називатиметься «Історія України», то від кам'яної доби і до XXI ст. вона буде лише спробою відповісти на актуальне для кожної генерації українців питання про минуле власної землі і власного народу, включно з усіма його складниками. Важливо, що основний акцент тут слід робити не на складнощі (реальні або вигадані), а на нові можливості, на перспективи, що відкриваються. А вони існують. Землі давньої України, як, певно, мало яка з

областей нашої планети, настільки докладно описані історичними джерелами, що насправду вітчизняному історикові скаржитися годі. Чого вартує одне лише багатотомне зібрання свідчень давніх грецьких і латинських письменників про Скіфію та Кавказ, упорядковане на межі XIX та XX ст. видатним епіграфістом та джерелознавцем В. Латишевим [17], проте чи багато сучасних дослідників зверталися до цієї фундаментальної праці? Саме землі Східної Європи, зокрема й України, починаючи від доби верхнього палеоліту, є найбагатшими у світі за кількістю археологічних пам'яток (стоянок, могильників, артефактів); при цьому, за приблизними підрахунками, невикористаний потенціал археологічних досліджень сягає відмітки у 70–80%. Годі обійти увагою й сукупність ономастичних даних, зокрема найбільш архаїчної східноєвропейської гідронімії, своєрідної «*topographia sacra*», що у своїх витоках сягає глибин тисячоліть [34, с. 4]; важливо, що останні півтора десятиліття позначилися особливо вагомими здобутками у цій царині [23, 32]. Накопиченого історичного матеріалу вже настільки багато, а належним чином опрацьовано й враховано в історичних концепціях так мало, що доводиться говорити не про брак історичних джерел, а швидше про невміння взяти їх до уваги у своїй цілісності.

Перелік перспективних дослідницьких напрямків давньоукраїнської історії нині слід доповнити за рахунок ДНК-генеалогії, яка, спираючись на аналіз нерекomboнованих ділянок ДНК людини, дає змогу простежити біологічний родовід кожного із сучасників углиб століть і тисячоліть, визначити основні віхи генетичної історії сучасного людства, а

відтак – і спробувати співвіднести їх з певними народами або групами народів, археологічними культурами, відомими історичними подіями тощо [15]. У сукупності з даними суміжних історичних дисциплін матеріали ДНК-генеалогії приводять до синергізму у висновках, піддають перехресній перевірці концепції та гіпотези, дають можливість поглянути на низку проблем під несподіваним та незвичним кутом. Слід віддати належне, що деякі сучасні українські історики (зокрема, К. Тищенко та Л. Залізник) вже звернули увагу на ДНК-генеалогію у своїх працях, хоч і не в усьому ці перші спроби можна вважати вдалими [22].

Внутрішній розвиток історичної науки має свою логіку і взаємну зумовленість складових, певну поетапність і послідовність. І не потрібно бути пророком, аби передбачити її бодай у загальних рисах. Нині у вітчизняній історичній науці відбувається зміна поколінь: до дослідження вітчизняної історії вже впритул підходить молодше покоління українських науковців, не обтяжене стереотипами минулого, чий світогляд базувався не на засадах марксистсько-ленінського вчення, а з урахуванням сучасних тенденцій світової історіографії та методології історичної науки. Ми вже знаємо набагато більше, ніж наші попередники іще кілька десятиліть тому, і можемо не лише дати відповіді на численні питання, що стояли перед дослідниками, але й сформулювати нові. Тож основне завдання лишається за теоретичним осмисленням та новим систематизованим викладом давньоукраїнської історії. А те, що питання давньоукраїнської історії, зокрема проблема походження українського народу, винятково актуальне, не викликає жодного сумніву.

Ця нова генерація українських істориків має виконати непросте й відповідальне завдання – написати власну історію України. Історію України з висоти ХХІ ст. І вагоме місце у цій монументальній праці належатиме давньому відтинку вітчизняної історії. Адже не можна сподіватись на міцну будову, якщо в неї пошкоджено підмурівок. Проте вже зараз постає ключове питання: якою вона має бути? Хто буде її авторами? У цьому сенсі одне з найважливіших завдань фахових наукових інституцій історичного й українознавчого профілю, серед них і Інституту українознавства, у якому вже понад півтора десятиліття працює автор цієї статті, спираючись на досягнення сучасної історичної науки та низки допоміжних історичних дисциплін, створити науково спроможну версію вітчизняної історії. Це має бути зважена, розумна, переконлива історія, яка дасть місце в собі всім мешканцям нашої землі, незалежно від приналежності до якогось давнього народу чи сучасної нації, від найдавніших часів до сьогодення.

Українська історія не потребує штучного звеличення: вона й без того багата й цікава. Втім, аби вона притягувала до себе, слід звільнити її насамперед від безальтернативної канонічності, знаходити в ній місце для гіпотез, зіставлень, нетрадиційних ходів. Справді, не слід «зшивати» воедино те, що ніколи не було цілісністю, як і робити власну націю фокусом Ойкумени. Водночас підставовою тезою її має стати ствердження принципової нормальності української історії [8, с. 3], відкидання почуття власної неповноцінності, «неісторичності» порівняно з «історичними» націями. Українським історикам слід нарешті облишити свою оборонну позицію: нам немає

перед ким виправдовуватися. Шанс для новітньої науки – в поєднанні методологічних надбань останнього часу із класичними засадами історичної професійності. Розвиток української історіографії на засадах багатопредметності, методологічного плюралізму (мультипарадигмальності), вписування історії України у ширший контекст всесвітньої історії паралельно з вичленовуванням підпорядкованих історій нижчого рівня становить, мабуть, головний напрям, рекомендований для актуальних пересмислень. Основна ж мета – витягнути вітчизняну історію з провінції, зробивши її зрозумілою для світової науки як систему науково доведених поглядів. Такий підхід стане ознакою науковості і послужить відновленню довіри до української історіографії в академічному світі.

Ця нова історія України має зайняти належне місце в уже практично поділеному світі всесвітньої історії, яка значною мірою побудована на міфах домінуючих націй щодо України і яка досі ігнорує українську історію. Слід додати, що через складність історичних проблем, які постають перед дослідниками, багатство інтелектуальних парадоксів, що вимагають пояснення, завдяки нерозробленості багатьох сюжетів історія України набуває великої привабливості для світової історіографії. Тож те, що писатимуть у своїх наукових працях українські історики, матиме значення не лише для України. Для цього необхідно перестати писати історію виключно «для домашнього вжитку», а прилучитися до дискусій, які ведуться в сучасному науковому світі [8, с. 7]. Адже й велич будь-якої держави не в останню чергу визначається її залученістю до передових галузей наукового пошуку, причому

не лише технічного, але й гуманітарного. І той, хто сьогодні нехтує новітніми досягненнями історичного знання, вже завтра виявиться аутсайдером історичної науки.

У цьому контексті слід особливо наголосити на проблемі відповідальності. Вже неодноразово звучала думка про те, що історики мають нести громадянську відповідальність перед суспільством за результати своєї праці [5, с. 22]. Проте не менша, а часом навіть більша відповідальність лежить на людях, які визначають гуманітарну політику в країні, на очільниках Міністерства освіти, керівниках науково-дослідних інституцій, наукових керівниках молодих дослідників. Саме вони часто впливають на вибір наукових досліджень та контроль над їх виконанням. Зокрема, і в цьому контексті автор схильний розглядати цю статтю.

І насамкінець, враховуючи непросту, а подекуди й трагічну долю української історичної науки, слід сказати і про те визначальне, без чого, на переконання авторитетного вітчизняного дослідника С. Білоконя, українська історіографія не зможе нормально розвиватися і яке можна визначити лише двома словами.

Це свята Свобода.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ададуров В. Теоретичні засади та методологія вписування української історії в європейський контекст (погляд історика-всесвітника) // Український історичний журнал. – 2013. – № 2. – С. 4–23.
2. Білокінь С. Про становище історичної науки в Україні // Український історик. – Нью-Йорк; Торонто; Мюнхен, 1990. – № 1–4. – С. 138–144.
3. Віднянський С., Мартинов А. Національні історії в метанаративі процесу

глобалізації: з європейського досвіду // Український історичний журнал. – 2013. – № 6. – С. 4–17.

4. Галайко Б., Зінченко А. Актуальне українознавство: запити суспільства, наукові та етичні параметри // Українознавство. – 2015. – № 1. – С. 8–13.

5. Галушко К. У пошуку common sense: до дискусії з приводу національного гідноративу // Український історичний журнал. – 2013. – № 1. – С. 4–23.

6. Галушко К. Чи можна поєднати «наукову коректність» і «довгу історію України»? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/02/19/111794/>

7. Гломозда К. Стан сучасної української історіографії як наукова проблема // Наукові записки НАУКМА. – 2003. – Т. 21. – Історичні науки. – С. 76–83.

8. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст. – К.: Генеза, 1996. – 249 с.

9. Грушевський М. Історія України-Руси. – Т. 1. – К., 1991. – 736 с.

10. Залізник Л. Первісна історія України. – К., 1999. – 264 с.

11. Зашкільняк Л. Методологія історії: від давнини до сучасності. – Л., 1999. – 226 с.

12. Зякун А. Навчальна література з історії кінця 80-х – 90-х рр. XX ст.: історіографічний аналіз. – Суми, 2011. – 156 с.

13. Касьянов Г. Ще не вмерла українська історіографія // Критика. – 2002. – № 4. – С. 18–20.

14. Касьянов Г., Толочко О. Національні історії та сучасна історіографія: виклики й небезпеки при написанні нової історії України // Український історичний журнал. – 2012. – № 6. – С. 4–24.

15. Клесов А. Биологическая химия как основа ДНК-генеалогии и зарождение «Молекулярной истории» // Биохимия. – 2011. – Т. 76. – Вып. 5. – С. 636–653.

16. Корчмарик Б. Концепція М. Грушевського і наші сучасні підручники історії України. – Вінніпег, 1994. – 38 с.

17. Латышев В. Известия древних писателей, греческих и латинских, о Скифии и Кавказе: в 2-х тт. – СПб., 1893–1906.

18. Магочій П.-Р. Україна: історія її земель та народів. – Ужгород, 2012. – 794 с.

19. Майборода О. «Національна історія» заслуговує бути більш живою, ніж мертвою // Український історичний журнал. – 2013. – № 1. – С. 24–28.

20. Наливайко С. Етнічна історія Давньої України. – К., 2007. – 624 с.

21. Наливайко С. ДНК-генеалогія в етнологічних концепціях про походження українців // Українознавство. – 2013. – № 4. – С. 118–122.

22. Наливайко Ст. Тисяча найновіших тлумачень давніх українських назв, імен, прізвищ, термінів і понять (на індоірансько-му матеріалі). – К., 2008. – 360 с.

23. Потульницький В. Українська та світова історична наука: Рефлексії на межі століть // Український історичний журнал. – 2000. – № 1. – С. 3–20.

24. Прицак О. Що таке історія України // Український історичний журнал. – 2015. – № 1. – С. 177–210.

25. Мельникова О. Ренесанс середньовіччя? Роздуми про міфотворчість у сучасній історичній науці // Український історичний журнал. – 2009. – № 4. – С. 17–27.

26. Проблеми дослідження історії України // Перший Круглий стіл істориків. Славсько, 4–6 вересня 1990 р. Доповіді, виступи, дискусія. – Л.: НТШ, 1993. – 200 с.

27. Реєнт О. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу // Український історичний журнал. – 1999. – № 3. – С. 3–22.

28. Смолій В., Левенець Ю. Парадокси історичного пізнання (замість передмови) // Україна: політична історія: XX – початок XXI ст. – К., 2007.

29. Структура Інституту історії України НАН України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?index_str

30. Сухий О. Сучасна історична наука в Україні: візії та напрями //

Україна–Європа–Світ. – Серія: Історія, міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 10. – С. 24–34.

31. Трубачев О. Indoarica в Северном Причерноморье. – М., 1999. – 320 с.

32. Українська історична наука і завдання Інституту національної пам'яті. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forumn.kiev.ua/2008-11-78/78-06.htm>

33. Шрамм Г. Реки Северного Причерноморья. Историко-филологическое исследование их названий в ранних веках. – М., 1997. – 155 с.

34. Ясь О. Традиції великих історичних наративів у світлі культурних епох кінця XVIII–XX ст. // Український історичний журнал. – 2012. – № 5. – С. 6–38.

35. ANA Statement on Standards of Professional Conduct // The History Teacher. – 1987. – Vol. 21. – № 1.

36. United Kingdom. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.britannica.com/place/United-Kingdom/Cultural-life#toc44730>

REFERENCES

1. ADADUROV, V. (2013). Theoretical Basis and Methodology of Incorporating Ukrainian History into the European Context. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, (2), pp. 4–23. [in Ukr.]
2. BILOKIN, S. (1990). On the Situation of Historical Science in Ukraine. *Ukrainskyi istoryk*. New York; Toronto; Munich, (1–4), pp. 138–144. [in Ukr.]
3. VIDNIANSKYI, S., MARTYNOV, A. (2013). National Histories in the Meta-Narrative of the Globalization Process: European Experience. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, (6), pp. 4–17. [in Ukr.]
4. HALAIKO, B., ZINCHENKO, A. (2015). Contemporary Ukrainian Studies: Demands of the Society, Scientific and Ethical Characteristics. *Ukrainoznavstvo*, (1), pp. 8–13. [in Ukr.]
5. HALUSHKO, K. (2013) In Search of Common Sense: The Discussion about National Grand-Narrative. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, (3), pp. 4–23. [in Ukr.]

6. HALUSHKO, K. (2013). Is it Possible to Combine the “Scientific Validity” and “The Long History of Ukraine”? [online]. Available at: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/02/19/111794/> [in Ukr.]
7. HLOMOZDA, K. (2003). The State of Current Ukrainian Historiography as a Scientific Problem. *Naukovi zapysky NAUKMA. Istorychni nauky*, Vol. 21, Kyiv, pp. 76–83. [in Ukr.]
8. HRYTSAK, Ya. (1996). *Essay on the History of Ukraine. The Formation of the Modern Ukrainian Nation in the 19th–20th centuries*. Kyiv, 249 p. [in Ukr.]
9. HRUSHEVSKY, M. (1991). *History of Ukraine-Rus*. Vol. 1. Kyiv, 736 p. [in Ukr.]
10. ZALIZNIAK, L. (1999). *The Primeval History of Ukraine*. Kyiv, 264 p. [in Ukr.]
11. ZASHKILNIAK, L. (1999). *Methodology of History: From Antiquity to Modern Times*. Lviv, 226 p. [in Ukr.]
12. ZIAKUN, A. (2011). *Academic Historical Literature of the Late 1980–90s: Historiographical Analysis*. Sumy, 156 p. [in Ukr.]
13. KASIANOV, H. (2002). The Ukrainian Historiography Is Still Alive. *Krytyka*, (4), pp. 18–20. [in Ukr.]
14. KASIANOV, H., TOLOCHKO, O. (2012). National History and Modern Historiography: the Challenges and Dangers in Writing a New History of Ukraine. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, (6), pp. 4–23. [in Ukr.]
15. KLYESOV, A. (2011). Biological Chemistry as the Basis of DNA Genealogy and the Birth of “Molecular History”. *Biokhimiya*, Vol. 76 (5), pp. 636–653. [in Rus.]
16. KORCHMARYK, B. (1994). *The Concept of M. Hrushevsky and Our Modern Ukrainian History Textbooks*. Winnipeg, 38 p. [in Ukr.]
17. LATYSHEV, V. (1893–1906). *The Ancient Writers, Greek and Latin, about Scythia and Caucasus*. In 2 Vol. Sankt-Peterburg. [in Rus.]
18. MAGOCHII, P.-R. (2012). *Ukraine: History of Its Lands and Peoples*. Uzhhorod, 794 p. [in Ukr.]
19. MAIBORODA, O. (2013). The “National History” Deserves to Be More Alive than Dead. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, (1), pp. 24–28. [in Ukr.]
20. NALYVAIKO, S. (2007). *Ethnical History of Ancient Ukraine*. Kyiv, 624 p. [in Ukr.]
21. NALYVAIKO, S. (2013). DNA Genealogy in Ethnological Concepts of the Ukrainians’ Origin. *Ukrainoznavstvo*, (4), pp. 118–122. [in Ukr.]
22. NALYVAIKO, St. (2008). *A Thousand of Latest Interpretations of Ancient Ukrainian Names, Fornames and Family Names, Terms and Concepts (after Indo-Iranian Materials)*. Kyiv, 360 p. [in Ukr.]
23. POTULNYTSKYI, V. (2000). Ukrainian and World Historical Science: Reflections on the Turn of the Century. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, (1), pp. 3–20. [in Ukr.]
24. PRITSAK, O. (2015). What is the History of Ukraine? *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, (1), pp. 177–210. [in Ukr.]
25. MELNIKOVA, O. (2009). Renaissance of Middle Ages? Reflections on the Myth of Modern Historical Scholarship. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, (4), pp. 17–27. [in Ukr.]
26. History of Ukraine: Research Problems (1993). In: *Pershyi Kruhlyi stil istorykiv, Slavsko, 4–6 veresnia 1990 r. Dopovidi, vystupy, dyskusii*. (The First Roundtable Discussion of Ukrainian Historians. Reports, Speeches, Discussions. Slavsko, September, 1990). Lviv, 200 p. [in Ukr.]
27. REIENT, O. (1999). Modern Historical Science in Ukraine: Ways of Progress. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, (3), pp. 3–22. [in Ukr.]
28. SMOLII, V., LEVENETS, Yu. (2007). Paradoxes of Historical Knowledge (in lieu of a Preface). In: *Ukraine: Political History: the 20th – beginning of the 21st century*. Kyiv. [in Ukr.]
29. *The Structure of the Institute of History of Ukraine*. [online]. Available at: http://www.history.org.ua/?index_str [in Ukr.]
30. SUKHYI, O. (2012). Modern Historical Science in Ukraine: Visions and Directions. In: *Ukraina-Yevropa-Svit. Mizhnarodnyi Zbirnyk Naukovykh Prats. Serii: Istorii, mizhnarodni vidnosyny*. (Ukraine-Europe-World. International Collection of Scientific Papers. Series: History, International Relations), Vol. 10, pp. 24–34. [in Ukr.]

31. TRUBACHOV, O. (1999). *Indoarica in the North Black Sea Region*. Moscow, 320 p. [in Rus.]

32. Ukrainian Historical Science and the Tasks of the National Memory Institute. [online]. Available at: <http://www.forumn.kiev.ua/2008-11-78/78-06.htm> [in Ukr.]

33. SCHRAMM, G. (1997). *Rivers of the Northern Black Sea Region. Historical and Philological Study of Their Names in the Early Ages*. Moscow, 155 p. [in Rus.]

34. YAS, O. (2012). The Traditions of the Great Historical Narratives in the Light of Cultural Eras at the End of the 18th–20th Centuries. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, (5), pp. 6–38. [in Ukr.]

35. AHA Statement on Standards of Professional Conduct (1987). *The History Teacher*, Vol. 21 (1). [in Eng.]

36. *United Kingdom*. [online]. Available at: <http://www.britannica.com/place/United-Kingdom/Cultural-life#toc44730> [in Eng.]

S. Nalyvaiko

What Should the History of Ancient Ukraine Be Like?

Abstract

The difficult fate of Ukrainian historical thought in the past century caused significant problems in establishing national historical science of the post-colonial stage. One can confidently recognize crisis in the research of numerous approaches to problems of ancient history in Ukrainian historiography. It is obvious, in particular, in the weakness of historical and methodological approaches, wide-spread amateurism in exploration of historical sources, linguistic isolation, institutional and largely intellectual “self-sufficiency” of Ukrainian history, distinct tendency of writing of historiographical works, lack of broader theoretical generalizations and conceptual results, its isolation from the global historical and methodological context. Besides, the background of serious “objective” problems of national historical science along with the Ukrainian scientists’ attempts to determine the mainstream of national understanding of the past, highlighted a number of conceptual problems relating to perspectives of national historiography, chronological and territorial limits of Ukrainian history, ideological content of the concept of national history, problems of artificial “ukrainization of the past eras”, finding optimal methodological models for researches in history. In this sense, the author examines the current crisis of historical knowledge as a natural phenomenon, as a transition state, which must precede qualitative changes in historical knowledge. So, theoretical understanding and a new, systematic, scientifically credible model of the Ukrainian history of the ancient period is one of the most topical and socially significant tasks of national historical and Ukrainian studies at the modern stage. Its underlying thesis should be a statement of principle normality of Ukrainian history, discarding a feeling of its inferiority and “non-historicity” in comparison with “historical” nations. Ukrainian historians should finally give up their defensive position and combine modern methodological principles with classic achievements of historical professionalism.